

T A B L I C E

SYNOPTYCZNE

H I S T O R Y I P O L S K I E J .

4889/9

[illegible]

PROSPEKT.

Tablice synoptyczne historii Polskiej.

Antor zamierzył przedstawić rozwijanie się narodowe- go w Polsce życia, sposobem ułatwiającym jasne, dokła- dne, szybkie objęcie i ocenienie tak całości, jak poje- dynczych faktów. W tym celu ułożył tablice, które przedstawiają fakta, odnoszące się do wszelkich ruchów narodowego życia: do ruchu politycznego, społecznego, religijnego, umysłowego, przemysłowego i internacjonal- nego. Każdy ruch podzielony jest na okresy, a każdy fakt oznaczony datą swoją i na właściwym miejscu umieszczony. Kolory ułatwiają rozpoznanie już to epok, już to faktów pod innemi względami pogrupowanych; tak, iż za jednym rzutem oka, jasno widać i różnice, i podobień- stwa, i przeciąg czasu. Mapki i potoki dopełniają obrazu. Panujący w Polsce i w innych krajach, jako też najsta- wniejsi społeczeńsi ludzie, krajowi i cudzoziemcy, stoją obok siebie. Nakoniec dodana jest lista wyższych urzę- dników polskich, wyliczone są wszystkie sejmy, ważniej- sze europejskie wypadki, jako też odkrycia i wynalazki.

Dzieło składa się z dziesięciu tablic. Pierwsza przed- stawia mapę historyczną Polski, druga ogólny obraz dziejów narodu polskiego, trzecia wiek IX i X, czwarta wiek XI i XII, piąta wiek XIII i XIV, szósta wiek XV, siódma wiek XVI, ósma wiek XVII, dziewiąta wiek XVIII, dziesiąta wiek XIX. Będzie prócz tego tablica obejmująca tytuł, wstęp i spis alfabetyczny wszystkich przedmiotów.

Mapa historyczna przedstawia kraje niegdyś do Polski należące, z oznaczeniem miejsc pamiętnych bitwami, traktatami, sejmami, konfederacyami, synodami, słowem tych wszystkich, o których mowa w całym dziele. Polska w granicach 1772 r., dzieli się na prowincye, wojewódz- twa, powiaty i ziemie. Kolumny prostopadłe i poziome, oznaczone literami i liczbami, dzielą tę mapę na kwa- draty równe; po obu zaś jej stronach jest słownik uła- twiający znalezienie każdego przedmiotu.

Tablica przedstawiająca ogólny obraz rozwijania się narodowego życia w ciągu jedenastu wieków (od IX do XIX) dzieli się na jedenaście kolumn poziomych, jedna- kowej szerokości, wyobrażających wieki, i na dziesięć prostopadłych, które przedstawiają: panujących, podzie- lonej na familie — ruch ogólny — ruch polityczny — społeczny — religijny — umysłowy — przemysłowy — internacjonalny — społeczny w innych krajach — wy- nalazki i odkrycia. Rozwijanie się każdego ruchu dzieli się na okresy, odmiennemi kolorami oznaczone. Chara- kter każdego okresu jasno jest zdeterminowany i szczegó- łowo opisany. Środek tablicy zajmuje potok wyobrażają-

cy zmiany terytoryalne, z oznaczeniem dat i rozległości przybywających i odpadających prowincyj.

Każda z następnych tablic dzieli się również na kolu- mny poziome i prostopadłe. W tablicach obejmujących jeden wiek, poziomych jest dziesięć, wszystkie jednako- wej szerokości; każda wyobraża lat dziesięć. W innych kolumn poziomych jest dwadzieście. Dwanaście prostopa- dłych, przedstawia fakta odnoszące się do wewnętrznego i zewnętrznego ruchu. W nagłówkach oznaczony jest ogólny charakter każdego, w samych zaś kolumnach wy- liczają się fakta na właściwych co do czasu miejscach, z oznaczeniem dat. Każdy prócz tego ruch dzieli się na okresy, odmiennemi kolorami oznaczone, których chara- kter w nagłówkach jest określony.

Ruch wewnętrzny obejmuje siedm kolumn.

Kolumna 1. *Panujący*: data urodzenia i śmierci każ- dego; miejsce gdzie pochowany; data wstąpienia na tron i zejścia z niego; wyliczenie żon, dzieci i dalszego po- tomstwa. Każde panowanie zajmuje właściwą co do czasu przestrzeń w kolumnie, tak że na oka widać jak długo trwało.

Kolumna 2. *Ruch polityczny*: fakta odnoszące się do stosunku władzy z narodem; prawa w tym względzie za- padłe.

Kolumna 3. *Sejmy*: wyliczenie wszystkich sejmów z oznaczeniem ich rodzaju (zwyczajne, nadzwyczajne, pro- wincyonalne, konwokacyjne, elekcyjne, koronacyjne itp.); miejsce i data ich odbywania. Obok sejmów wymienia się, ile razy wiadomo, jego marszałek.

Kolumna 4. *Ruch społeczny*: stosunki mieszkańców między sobą; fakta, prawa, rozporządzenia dotyczące się arystokracji, szlachty, mieszczan, chłopów, żydów, ta- tarów i t. p.

Kolumna 5. *Ruch religijny*: fakta, prawa i rozporzą- dzenia dotyczące się wyznań religijnych i stanu duchowne- go; bulle papieżkie, synody, wprowadzenie zakonów, różnowierce i t. p.

Kolumna 6. *Ruch umysłowy*: założenie akademij, u- niwersytetów, szkół, drukarni, towarzystw naukowych; daty ogłoszenia ważniejszych dzieł; prawa i rozporzą- dzenia dotyczące się wychowania i oświecenia publicznego i t. p. Uczeń Polacy w inną kolumnie są umieszczeni, obok im współczesnych innych narodów.

Kolumna 7. *Ruch przemysłowy*: fakta, prawa i roz- porządzenia dotyczące się rolnictwa, przemysłu i handlu.

Ruch zewnętrzny obejmuje trzy kolumny.

Kolumna 8. *Ruch polityczny*: fakta odnoszące się do stosunków międzynarodowych, traktaty przyjaźni, pokoju, rozejmy; odbieranie hołdów, związki małżeńskie panujących i t. p.

Kolumna 9. *Wojny*: W kolumnach poziomych wliczają się wszystkie z wymienieniem znaczniejszych bitew i ich dowódców. Za pośrednictwem kolorów, na oko widać z kim toczyła się walka i jak długo trwała. Miejsca niekolorowane oznaczają lata zupełnego pokoju.

Kolumna 10. *Zmiany terytoryalne*: przedstawione są potokiem, z oznaczeniem (przez przybliżenie) rozciągłości przybywających i ubywających prowincyj. Po każdej zmianie oznaczona jest rozległość całej Polski, i, kiedy wiadomo, jej ludność.

Spółczesne zewnętrzne wypadki przedstawione są w dwóch kolumnach.

Kolumna 11. *Wypadki* czyli ruch ogólny w innych narodach, jego charakter (w nagłówku) i znaczniejsze fakta charakter ten malujące.

Kolumna 12. *Wynalazki i odkrycia*: wszystkie ważniejsze.

W środku każdej tablicy jest *mapka*, przedstawiająca zmiany granic w ciągu wieku (lub dwóch wieków) zaszłe. Na niej oznaczone są wszystkie miejsca o których mowa w tekście tablicy, jako też drogi handlowe, pocztowe, ruchy strategiczne ważniejszych wypraw wojennych i t. p.

Po obu stronach mapki, dwie kolumny dają *wiadomości geograficzne i statystyczne* właściwego wieku.

Pod mapką, między kolumnami prostopadłymi, idzie lista *spółczesnych panujących* sąsiednich krajów i tych, z którymi Polska miała stosunki. Lista ta ułożona jest w kolumnach poziomych w taki sposób, iż za pierwszym rzutem oka, społeczność wszystkich staje się widoczna. Przy każdym panującym jest data jego wstąpienia na tron i opuszczenia tronu.

Tymże samym sposobem, w kolumnach poziomych mieszczą się *spółcześni ludzie*, sławni pod względem politycznym, wojskowym, naukowym, i t. p., tak Polacy, jak cudzoziemcy. Względy te rozróżniają się kolorami. Przy każdym sławnym mężu jest data jego urodzenia i śmierci, jako też jego narodowość.

Niżej jeszcze znajduje się cztery kolumny, z których pierwsza przedstawia *wartość monet polskich dawnych*, obliczoną na stopę dzisiejszą; druga *ceny* rozmaitych produktów, pracy, ziemi i t. p.; trzecia *wzór języka polskiego*; czwarta *ręcznego pisma* — wszystko z właściwego wieku.

Pod spodem tablicy w kolumnach prostopadłych mieści się *lista wyższych urzędników* danego wieku, jako to: Kardynałów, Arcybiskupów, Biskupów (wszelkich wyznań), Wojewodów, Kasztelanów, Marszałków wielkich, Kanclerzy, Podkanclerzy, Marszałków nadwornych, He-

рманów wielkich i polnych i t. p. obojga narodów, na koniec Kandydatów do tronu polskiego.

Wielkość tablic jest taką, iż wyliczone tu przedmioty, mimo ich mnóstwa, wszystkie wygodnie się mieszczą bez żadnego zamieszania. Wysokość każdej wynosi 22 cali, szerokość 54. Text każdej obejmuje około 200,000 liter (*parisiennes*), czyli przeszło sześć arkuszy zwyczajnego druku.

Te kilka słów i załączony tu szkic tablicy VII (wiek XVI), dostateczne są do okazania ile publikacja takiego dzieła oddać może przysług i uczącym się, i uczonym, i ludziom światowym. Metoda zupełnie nowa, zmysłowym przedstawieniem niezmiernie ułatwić powinna uczenie się dziejów ojczyźstych, nadewszystko zaś głębszą nad niemi rozwayę. Co do ducha, autor przekonany iż historia powinna wiernie przedstawiać fakta i żadnych nieostaniać, starać się będzie rozróżnić prawdziwe od wątpliwych, a w ich wyborze zachowa ścisłą bezstronność, aby wszystkie sposoby zapatrywania się na upłynioną przeszłość naszą, równe dla siebie znalazły materiały. Co tylko charakteryzuje duch, dążność, pojęcia, wyobrażenia, przymioty i wady narodu, zasługi i winy przodków naszych, piękną i złą ich stronę — wszystko stanie otwarte i nagie przed sądem badawczego czytelnika. Autor pracując pod okiem najznakomitszego z historyków naszych, wsparty jego radą, spodziewa się podolać zawodowi swojemu, tém bardziej, iż po odbiciu pierwszych kilkudziesięciu egzemplarzy każdej tablicy, rozesze je wszystkim znakomitym uczonym polskim, zasięgnie ich zdania, a potem dopiero porobiwszy stosowne zmiany, poprawy i dodatki, resztę egzemplarzy drukować każe. Tym sposobem krytyka najwłaściwszych sędziów i poprzedzi wyjście dzieła, dopełni je tém coby brakować mogło, uwolni od błędów i nada mu cechę gruntowności, jaką rzadko które prace historyczne poszczycić się mogą.

Przedpłata wynosi talarą (rubla srebrem, dwa reńskie (*), trzy franki 75 centimów) za jedną tablicę, co czyni za całe dzieło dziesięć talarów. Przy zapisywaniu się, nabywcy zechcą złożyć za dwie tablice naprzód (dwa talary), a następnie w miarę ich wychodzenia, za odebraniem każdej po talarze, tak iż ostatnią odbierając nie już nie zapłacą. Można wszakże, komuby to dogodniej było, złożyć całą przedpłatę (10 talarów). Księgarnie i osoby uproszone do jej zbierania, odbierać będą odpowiednią ilość egzemplarzy i doręczą je nabywcom, zebraną zaś sumę odsyłać zechcą wskazanym osobom.

Publikacja rozpocznie się od Tablicy drugiej, przedstawiającej *ogólny obraz dziejów narodu polskiego*. Na końcu dołączy się mapa i tytuł ze spisem rzeczy.

Bruksella, 42 Maja, 1852 r.

(*) Różnica w cenie pochodzi od straty przy wymianie pieniędzy.